



ЖЕКЕ ҚАРЖЫ

Жеке қаржылардың бюджетін
құрастыру



Кітап: Жеке қаржы

Дәріс: Жеке қаржылардың бюджетін құрастыру

Сұрақтар:

1. Жеке бюджет түсінігінің мәні және мазмұны
2. Жеке бюджетті құрастырудың негізгі тәртіптері
3. Қаржылық мақсаттарға қол жеткізу үшін бюджетті тиімді қолдану

Жеке бюджет түсінігінің мәні және мазмұны

«Бюджет» сөзі күн сайын бізге жиі естіледі. Бұл не? «Бюджет» сөзі ескі норвеж тілінен алынған әмиян, сөмке, былғары қап, ақша қаптамасы дегенді білдіреді. «Бюджет» ұғымы белгілі бір уақыт кезеңінде құрылған белгілі бір тұлғаның (отбасы, бизнес, ұйым, мемлекет және т.б.) табыстары мен шығыстар схемасымен сәйкестендіру үшін құрастырылатын құжат. Бюджет жоспарланған кірістер мен шығыстар жиынтығы болып табылады.



Бюджет анықтамаларына сүйене отырып, оған бірнеше жалпы түсінік беруге болады:

1. Бюджет кірістер мен шығыстарды салыстыру болып табылады.
2. Бюджет түріне байланысты жеке, отбасылық, мемлекеттік, ұйымдық бюджет және т.б. болуы мүмкін.
3. Бюджет белгілі бір мерзімге жасалады.
4. Әрбір бюджеттің өз мақсаттары мен міндеттері болады.

Жеке бюджет - бұл белгілі бір мерзімге - ай, тоқсан, жыл үшін кіріс пен шығыс бойынша жеке жоспар. Бюджет қаржыны сауатты басқару үшін қажет. Бюджет көмегімен сіз өзіңіздің кірісіңізді жоспарлай аласыз, қанша ақша жұмсайсыз және ең бастысы, үнемдеу мен инвестицияларды құру үшін не үлкен сатып алулар жасау үшін қанша ақша жұмсай алатыныңызды анықтайсыз.

Бюджеттеудің мақсаттары кірістерді шығындармен салыстыру, отбасылық бюджетке тапсырыс беру, шығыстарды оңтайландыру, тұрақты әл-ауқатқа қол жеткізу, мақсатты қаржыландыруды бөлу және т.б. Бюджет мақсаттары бюджет профициті - бюджет тапшылығын тиімді пайдалану - тапшылықпен - шығыстарды азайту, кірістерді ұлғайту және теңгерімді біреуі бар болған жағдайда шығындарды азайту.

Бюджетке ие болу сіздің қаржылық мақсаттарыңыз бен жоспарларыңызға жету үшін қаржыңызды басқаруға көмектеседі. Сіз теориялық емес, нақты әрекет жоспарын басшылыққа ала бастайсыз. Бұл сізге елеулі қаржылық шешімдер қабылдағанда және күнделікті жұмсау үшін басымдықтарды белгілеу кезінде көмектеседі.

Бюджетке ие болу әділдікке қол жеткізудің негізі болып табылады. АҚШ-та миллионерлер арасында өткізілген зерттеуге сәйкес, олардың 90% -ы миллионер болғанға дейін бюджеттерін басқара бастаған екен. Сонымен қатар, олардың көбі бюджетті жоспарлау екенін, бұл олардың капиталға қатысты дұрыс қаржылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік бергенін атап өтті.

Бүгінде жеке бюджеттеу тақырыбы бойынша көптеген бағдарламалар және көптеген материалдар бар. Көптеген адамдар қалай дербес бюджеттеуге негізделетінін біледі, бірақ іс жүзінде олардың ешқайсысы туралы айтпайды. Осы орай тәжірибе жүзінде жеке (отбасылық) бюджет 4 принципі бар:

1. Ұзақ мерзімді қаржы мақсаттарының болуы.



Кітап: Жеке қаржы

Дәріс: Жеке қаржылардың бюджетін құрастыру

Бір ай, тоқсанда немесе тіпті бір жылға арналған отбасылық бюджет ұзақ мерзімді қаржылық жоспардың бір бөлігі ғана. Ұзақ мерзімді қаржы жоспары сіздің жеке мақсаттарыңыз бен мүдделеріңізді ғана көрсетуі керек, тек қаржылық емес. Егер сізде әлі жоқ болса, бұл қорқынышты емес. Бюджеттен бастай аласыз, ол кейінірек қосымша стратегиялық мағынада айқындалады.

2. Кірістер шығындардан негұрлым көбірек болуы тиіс.

Егер сіз әл-ауқатыңыздың өсуіне қол жеткізгіңіз келсе, кірістердің шығындардан асып кетуін қамтамасыз ету керек. Егер сіз әлі көп ақша таба алмасаңыз, аз жұмсауға тырысыңыз. Бұл принцип сіздің бюджетіңіз оң болуы керек дегенді білдіреді, яғни. кірістер шығындардан асуы тиіс. Осы мақаладан кейін сіздің табысыңызды арттыру жолдары мен сіздің шығыстарыңыз туралы қалай бақылауға болатыны туралы материалдарымызды қарауды ұсынамыз.

3. Табыстыңбірнеше көздерін құрыңыз.

Ақшаны үнемдей бастағанда сіз оларды жұмыс істеуге тиіссіз. Айырмашылықты инвестициялау қажет. Бұл қосымша пассивті кіріс әкеледі. Тағы бір керемет опция - сырттан ақша алуды бастау, мысалы, ақшалай қаражат пен кэшбекке қосымшасы бар дебеттік карта, шоттағы қалдықты қолдану. Бұл сіздің пассивтік кірістерді құруға және кіріс көздерінің санын көбейтуге арналған алғашқы қадам болады.

4. Шығынды бөлу принциптері.

Мұнда 3 принцип бар:

- Алдымен өзіңіз үшін төлеңіз. Бұл қағида атақты американдық кәсіпкер, миллионер Роберта Кийосаки «Богатый папа, бедный папа» атты кітабында айтылған негізгі қағидалардың бірі. Ең алдымен, шығындарды жоспарлағанда, сіз қаражаттың сомасын қалдыруға немесе инвестициялауға жоспарлап отырыңыз, содан кейін қалған қаражаттарды таратуға болады.

- Барлық басқа шығындар өзіңізге міндетті және міндетті емес деп бөлінуі керек. Форс-мажор жағдайында немесе басқа баптар бойынша асып кету жағдайында міндетті емес шығындар күшін жою тиіс.

- Егер сіздің табысыңыз өссе - бұл барлық шығыстардың өсуі керек дегенді білдірмейді. Кірістердің өсуімен, әрине, көбірек жұмсауды қалайсыз, сондықтан шығыстар көбінесе өсуі мүмкін, бірақ олардың табыстарыңызға қарағанда баяу өсуін қамтамасыз ету маңызды. Бұл сіздің капиталыңыздың өсуінің кілті.

Егер сіз осы принциптерді ұстанатын болсаңыз - бюджет жасау сізге пайдалы болады. Енді бюджеттеу туралы кейбір процедуралық мәселелерді қарастырайық.

Жеке бюджетті құрастырудың негізгі тәртіптері

Бюджетті жоспарлау кірісті жоспарлаудан бастау керек. Табысты жоспарлау шығындарды жоспарлауға қарағанда біршама қарапайым. Ол табыс көздері біз әдетте ақша жұмсайтын жерлерден аз болғандықтан.

Әдетте, табыстың мынадай бағыттарға бөлінеді:

- жұмыс берушіден алатын жалақы
- өзіңізге жұмыс істегеннен түсетін табыс,
- іскерлік табыс
- инвестициялық кіріс.

Көптеген адамдардың тек қана бір табыс көзі бар. Жоғарыда айтылғандай, табыс көздерінің санын көбейту бойынша жұмыс істеу маңызды. Мысалы, жалға алу үшін жұмыс істегенде, сіз өзіңіздің капиталыңыздан пассивті табыс алуға кірісе аласыз (ол жай ғана депозиттер болса да).

Ең қарапайым тәсілі - табыстың бір ғана көзі болған кезде табысты жоспарлау. Егер бұл кіріс (мысалы, жалақы) тұрақты болса және жұмыс көрсеткіштеріне, бонустардың деңгейіне және т.б. байланысты айдан-айға өзгермесе, біз жақын арада жоспарын білеміз.

Тұрақты емес табыстарға қатысты - мұнда екі жолмен бюджетті жоспарлауға жасауға болады:

1. Соңғы бірнеше айда орташа есеппен жоспар құрыңыз.

2. Ең үлкен кірісті алу үшін мақсат қойыңыз - бұл сізге көбірек табыс табуға ынталандырады.

Инвестицияларыңыз болса, инвестициядан түсетін кірісті ескеру қажет. Мысалы, депозиттер бойынша пайыздар, облигациялар бойынша купондар және т.б. Бұл сіздің жалпы табысыңызды көрсетеді. Сондай-ақ, табысыңыздағы пассивті көздерден қандай үлес алуға болады?

Енді шығындарды жоспарлауға келсек. Егер сіз кірістер мен шығыстар туралы есептерді сақтаған болсаңыз, бірнеше айға арналған шығындарыңызды талдай аласыз. Осылайша, сіз жұмсалатын қаражаттың мәнін түсінесіз және негізгі шығыстардың баптары қандай екенін біліп отырсыз? Бұл ақпарат бюджеттің алғашқы нұсқасын жоспарлауға көмектеседі. Егер бюджетте сіздің кірісіңіз шығындарыңыздан асып



Кітап: Жеке қаржы

Дәріс: Жеке қаржылардың бюджетін құрастыру

түсетін болса және сіз бәріне қанағаттанасыз, онда бюджеттік жоспар жұмыс атқаруға дайын.

Егер табыс пен шығыс арасындағы айырмашылық сізді қанағаттандырмаса, сіз өзіңіздің шығындарыңызбен жұмыс істеуіңіз керек.

Сондай-ақ, бұл әдіс сіз бұрын шығындар туралы егжей-тегжейлі есеп жүргізбейтін және тек қана қаншалықты шығатындығын көрсететіндер үшін қолайлы.

Әдістің мәні - статистикаға негізделмей, бюджетті нөлден жоспарлау және сіз ұзақмерзімді мақсаттар мен инвестициялар үшін үнемдеуге байланысты тараулардан бастау керек.

Бюджет тараулары әрине икемді, сіз оны өзіңізге бейімдей аласыз. Сізге ыңғайлы болу үшін қосымша тараулар бөлуге болады.

Сондай-ақ, тараулар міндетті түрде және міндетті емес етіп бөлу қағидаға сәйкес қайта ұсынылады. егер бар болса, міндетті түрде басталады. Әрине, міндетті шығындардан бастау қажет, олар: азық-түлікке арналған күнделікті шығыстар, көлік шығындары, коммуналдық төлемдер, денсаулық сақтау шығыстары, несиелік төлемдер,

Осы баптар бойынша міндетті төлемдер болуы мүмкін және міндетті емес шығындар да болуы мүмкін, мысалы, түскі асты тамақтандыруға арналған шығындар - міндетті шығындар және сыра мен тағамдарға арналған шығындар міндетті болып табылмайды.

Сонымен қатар, «қарыздарды өтеу» немесе «несиені өтеу» сияқты тарауда тұру керек, өйткені «алдымен өзіңіз төлеңіз» қағидасына қайшы келуі мүмкін. Несиені немесе жинақ ақшаны қайтару үшін шығындарды жоспарлау кезінде не таңдау керек деген сұраққа жауап беру керек пе?

Несиені мерзімінен бұрын өтейін бе?

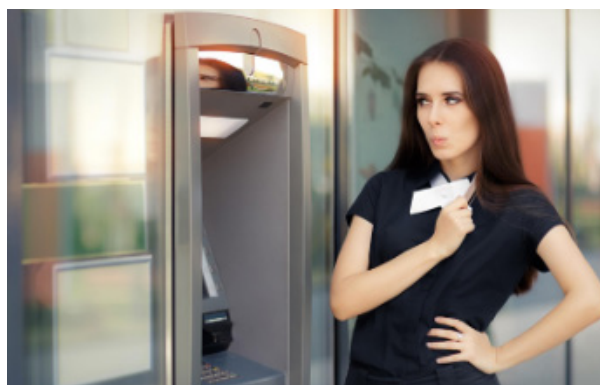
Бұл сұраққа жауап беру үшін сіздің инвестицияларыңыздың әлеуетті кірістілігімен несие бойынша ставканы салыстыру қажет. Егер, мысалы, сіз 20% ставка бойынша қарызды төлесеңіз және салымдарға жылына максимум 12% табыс табсаңыз, уақытша ақшаны уақытша босату несиені өтеу үшін жіберуге жақсы. Мүмкін, мысалы, қарызды мерзімінен бұрын өтеудің орнына инвестициялық есеп-шотқа қаражат салу тиімдірек, мысалы, жылдық 20% жылдық мерзімде сенімді облигацияларға қаражат орналастыру мүмкіндігі болса, мысалы, сізде жылдық 9% ставка бойынша ұзақ мерзімді кепілге ие бола аласыз.

Жеке бюджеттеудің маңызды элементі жоспарланған бюджетті фактілермен салыстыру және нәтижелерді талдау болып табылады.

Бюджеттің орындалуын талдау

Айдың соңында жоспарланған бюджетке қаншалықты қол жеткізгеніңізді салыстыра отырып, сіздің капиталыңызды ұлғайтуға қатысты мақсаттарыңызға қол жеткізе аласыз ба.

Қаржылық мақсаттарға қол жеткізу үшін бюджетті тиімді қолдану



Егер сіз айдың соңына дейін ақшаңызды жеткізе алмасаңыз, қаржыңызды басқару үшін шешуші қадамдар жасауға тура келуі мүмкін:

- Банкоматтардан ақшаны алуды тоқтатыңыз, олар үшін комиссиялар алынады
- Дебеттік немесе несие картасынан қолма-қол ақшаны алуды тоқтату қажет.
- Қалтаңыздағы бар ақшаны жұмсаңыз, дебеттік және несие картаңызды үйде қалдырыңыз.
- Несиелік карталарды пайдалануды тоқтатыңыз.



Кітап: Жеке қаржы

Дәріс: Жеке қаржылардың бюджетін құрастыру

- Үйден тыс жерде, қымбат ресторандарда тамақтанбаңыз.
- шығынды талап ететеін телефонды пайдалануды азайтыңыз.
- Көңіл көтеру үшін ақы төлеуді қысқартыңыз, керісінше, тегін әрекет жасаңыз.
- Киім, кино, ойын-сауық, хобби, CD, DVD, рингтон сияқты сәнді заттарға жұмсалатын шығындарды азайтыңыз немесе тоқтатыңыз.
- Жергілікті телефон байланысынан бас тартып, ұялы телефонды ғана пайдаланыңыз.
- Қоймаға тастаған ескі заттардың барлығын сатыңыз
- Сауда жасау кезінде тізімдегі бар заттарды ғана алыңыз.
- Сауда орталықтары мен жеңілдік дүкендерінен аулақ болыңыз.
- Активтерден, әсіресе қайық немесе екінші машина сияқты қосымша шығындар талап ететін мүлікті сатыңыз.
- Тек қолданылатын заттарды сатып алыңыз.
- Арзан үйге көшуді жоспарлаңыз.
- Жұмыс уақытын ұзарту немесе екінші жұмыс табу арқылы табысты арттыру көзін қарастырыңыз.

Бюджеттеудің мақсаты - қаржылық жағдады бақылау, жоспарланбаған және қажетсіз шығындарды азайту, болашақ сатып алуларды саналы жоспарлау. Оның үстіне, бюджеттің кіріс деңгейіне қарамастан (бюджетке түсетін кіріс неғұрлым төмен болса, сіздің қаржылық жағдайыңызды бақылауға неғұрлым мұқият болу керек) ұстау ұсынылады. Бюджетті үш айға сайын оңтайландырып отырған дұрыс және мынадай қағидаларды қолданып отыру қажет:

- Нәтижелерге арналған үнемдеуге және инвестицияларға назар аударыңыз.
- Сатып алуды мақсатты түрде жасаңыз («Маған шынымен мұқтаж ба?» деген сұраққа жауап беріңіз). Сатып алудың 40 пайызын құрайтын импульсты сатып алуларды елеусіз қалдыру қажет.
- «Мұқтаждық» әлі де жақсы екеніне көз жеткізу үшін екі айға қымбат нәрсе сатып алуды кейінге қалдырыңыз. Қарыздардан (компьютерлерден, көлік құралдарынан, теледидарлардан, ұялы телефондардан, электроникадан және жиһаздан) және несиелік карталардан аулақ болыңыз.
- Тұрғын үйлер және көлік құралдары сияқты қымбат заттардың құнын азайтып, тым қымбат емес шығармашылық мерекелерді өткізіңіз.
- Күнделікті шығындар бойынша ақылға қонымды жұмсауды таңдап, сатып алуларды салыстыру, купондарды пайдалану, арзан тауарлар мен қызметтерді жеңілдікпен сатып алу және ойын-сауық шығыстарына назар аудару.
- жұмыс берушінің зейнетақы жоспарына барынша үлес қосу арқылы үнемдеуді автоматты түрде жасаңыз және тексеру шотынан жинақ шотына немесе жоғары қайтарымды жинақ шотына автоматты түрде аудару үшін тіркеліңіз. Сіздің табыстарыңыз өсіп келе жатқан сайын көбірек үнемдеңіз.

Бюджеттеудің ұзақ мерзімді кезеңі үшін елдегі экономикалық жағдай, инфляция, деалвация, жұмыссыздық сияқты факторларды ескеру қажет.

Осылайша, жеке (отбасылық) бюджетті дайындау жеке тұлғаның (отбасының) табыстары мен шығыстарын қаржылық жоспарлау үшін негіз болып табылады. Отбасылық бюджетті қалыптастыру және оны жүзеге асыру сізге өмірлік мақсаттарды жүзеге асыру үшін қажетті ақшаны үнемдеуге әкеледі. Халықаралық сарапшылар табыстың 10% -ын кейінге қалдыруды ұсынады, осылайша отбасылық қауіпсіздік жастықшасын қалыптастыруға болады деп есептейді. Әрбір отбасында 3-4 айлық бюджеттің қауіпсіздік жастықшасы бар. Өйткені әрдайым жоспарланбаған шығындар бар.

Отбасылық бюджеттің идеалды сандары:

- 50-60% - міндетті төлемдер, өмір үшін қажетті заттар сатып алу;

- 20-30% - ойын-сауық, саяхат, бос уақыт;

- 10-20% - жинақ (резервтік қор, әрі қарай инвестициялауға қаражат, кез келген жаһандық сатып алуға белгілі бір соманы жинақтау, жинақталған зейнетақы қаражаты және т.б.).

5-дәрістің түйіндемесі

Бюджеттендіру арқылы қаржылық мақсаттарыңызға қол жеткізіңіз.

Бюджеттеу - Сіздің қаржыңыз туралы логикалық ойлау. Бюджеттеу сіздің өміріңіздегі маңызды нәрселер туралы, сіз өзіңіз қалайтын нәрселер, өмір сүргіңіз келетіндігіңіз, сіз оған қажет нәрсені және, жалпы алғанда, өмірге жетуді қалайтыныңыз туралы ойлауға мәжбүр етеді. Бюджет - белгілі бір уақыт кезеңі ішінде жобаланған және нақты кірістер мен шығыстарды есепке алу үдерісі.



Кітап: Жеке қаржы

Дәріс: Жеке қаржылардың бюджетін құрастыру

Қаржылық бюджетіңіз бен стратегияларыңызды анықтаңыз.

Қаржылық құндылықтарды, мақсаттар мен стратегияларды анықтау арқылы әрқашан шығындар мен үнемдеу арасындағы тепе-теңдікті сақтауға және қаржылық жетістіктерге ұмтылуға болады. Қаржылық мақсаттар нақты мерзімдерге сәйкес келуі керек. Қаржы жоспарларын үш негізгі бағыттар бойынша жасауға болады: шығыс жоспарлары, тәуекелдерді басқару жоспары және капитал жинақтау жоспары. Бухгалтерлік балансты және ақшалай қаражаттардың қозғалысы туралы есепті қолданыңыз

Қаржылық бюджетке жауапкершілікпен қараңыз.

Қаржылық бюджет бұл адамның немесе отбасының ағымдағы қаржылық жағдайын сипаттайтын жеке қаржы деректерінің жинағы. Бюджеттік теңгерімде сізде бар нәрселер туралы, сіз қарыздарыңыз туралы және барлық қарыздарыңызды өтегенде нетто-нәтиже туралы ақпарат бар. Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп, мысалы, өткен айда немесе жылда белгілі бір уақыт кезеңі үшін кірістер мен шығыстарды есепке алады.

Жеке қаржыңызды басқаруға қажетті қаржылық құжаттарды жинап, ұйымдастырыңыз.

Сіздің қаржылық есептілігіңіз сіз қай жерде, қайда болсаңыз және қаржылай қайда баратыныңызды анықтауға көмектеседі. Олар ақшаңызды үнемдеуге, сондай-ақ ақша табуға көмектеседі.

Дербес жұмыстарға арналған тапсырмалар

- Өз жеке қаржыларыңызға бюджет қалыптастырыңыз.
- Қазақстандық экономикалық және әлеуметтік даму жағдайында әр қазақстандық жеке қаржыларын бюджеттей алады ма? пікіріңізді жинақтап жазыңыз.
- Өз табысыңызды кірістер мен шығыстарға жоспарлап, міндетті емес деген шығындарды бөліп оларға коментариі жасаңыз.

Бақылау сұрақтары:

1. Жеке қаржы бюджеті түсінігіне анықтама беріңіз.
2. Бюджет құрастырудың негізгі 4 қағидасын сипаттаңыз
3. Жеке бюджетті құрастырудың негізгі тәртіптерін сипаттаңыз
4. Қаржылық мақсаттарға қол жеткізу үшін бюджетті тиімді қолдану жолдарын атаңыз

Қосымша ресурстар

- Р. Т. Кийосаки.: Богатый папа, бедный папа. М: Издательство Попурри, 2016 г. 224 с
- А. Герасимов.: Финансовый ежедневник. Как привести деньги в порядок: М: Издательство Эксмо, 2017г. 160 с
- С. Лукас.: Личное состояние: Приумножать, защищать, распоряжаться. М: Издательство Альпина, 2007 г. 320 с